

Foto: Trudy Groen

Tussenrapportage wolf

Deze rapportage geeft inzicht in de activiteit van de wolf in Nederland in de periode 17 februari tot en met 30 april 2022.

Toename zwervende wolven in Nederland

Het aantal wolven in Nederland neemt nog steeds toe. In de periode van 17 februari tot en met 30 april 2022 is de aanwezigheid van een aantal gevestigde wolven wederom vastgesteld in Nederland. Naast de roedel op de Veluwe zijn er in ons land waarschijnlijk drie paren aanwezig: één zeker in de regio Drenthe/Fryslân en twee mogelijke paren op de Veluwe. Daarnaast trokken minimaal 11 zwervende wolven verspreid door ons land. Eén van de zwervende wolven is een nakomeling van een wolvenpaar, waarbij de vader afkomstig is van Alpiene populatie en de moeder van de Centraal Europese populatie. Dit is vrij zeldzaam; een vermenging van twee deelpopulaties wordt pas recent in Duitsland af en toe waargenomen. Drie wolven vonden de dood; twee door een aanrijding en één dode wolf is onder verdachte omstandigheden aangetroffen.

Voor het eerst in Noord-Holland

In de afgelopen periode is voor het eerst een melding van een wolf in de provincie Noord-Holland gedaan. Ook bezocht een wolf de provincie Utrecht, wat lange tijd niet is voorgekomen. Opvallend is ook dat er meerdere meldingen werden gedaan van wolven in de bebouwde kom. Dit gebeurde in Amersfoort, Heumen, Nunspeet en Velp. De wolf richtte in de afgelopen periode op verschillende plaatsen schade aan landbouwhuisdieren aan. Het ging in totaal om 54 gevallen.

Doodgereden wolven

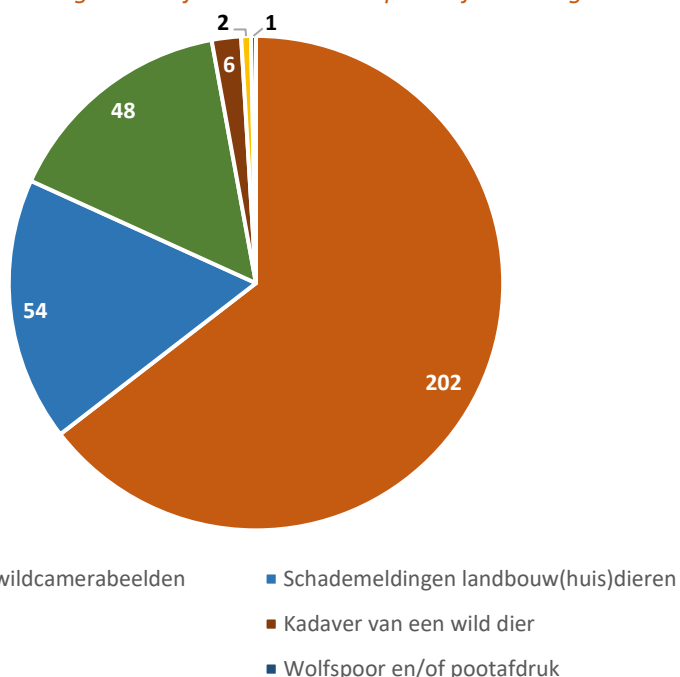
Drie wolven vonden de dood. In de nacht van 8 op 9 april werd op de A2 bij Nederweert een dode wolf gevonden. En in de nacht van zondag 5 op maandag 6 juni werd een wolf doodgereden op de A50, ter hoogte van Apeldoorn-Noord. Verder werd vorige week bekend dat handhavers eind februari op de Veluwe het karkas van een dode wolf vonden. Het dier is onder verdachte omstandigheden aangetroffen in de bossen bij Ugchelen. Er wordt nader onderzocht hoe de wolf om het leven is gekomen.

Binnengekomen meldingen monitoring

In deze tussenrapportage geven we inzicht in de activiteit van de wolf in Nederland in de periode van 17 februari tot en met 30 april 2022. Er zijn in deze periode 897 meldingen binnengekomen van (vermoedelijke) sporen van wolven. De meldingen werden gedaan bij het Wolvenmeldpunt van BIJ12, waarvan de uitvoering is belegd bij de Zoogdierverseniging. Bij 313 meldingen is op basis van bewijsmateriaal – zoals DNA-onderzoek op bijvoorbeeld een keutel of – duidelijk geworden dat het daadwerkelijk om een wolf ging. Van de overige meldingen kan niet worden vastgesteld of dit een wolf betreft. In onderstaande diagram ziet u een overzicht van zekere wolvenwaarnemingen, verdeeld naar soort waarneming.

Verhouding type zekere wolvenwaarneming 17 februari - 30 april 2022

Dit betreft de meldingen die bij het Wolvenmeldpunt zijn binnengekomen

Het diagram geeft een beeld van de meldingen die bij het Wolvenmeldpunt zijn binnengekomen in de periode van 17 februari tot en met 30 april 2022. Bekijk [hier de link naar de interactieve weergave](#).

BIJ12 is de organisatie die namens provincies de beleidsuitvoering van het dossier van de wolf verzorgt. Dit heeft onder andere betrekking op monitoring en afhandeling van tegemoetkoming in schade. Deze tussenrapportage is tot stand gekomen met medewerking van Zoogdierverseniging (monitoring Wolvenmeldpunt), Wageningen University & Research (WENR, DNA-analyses) en het CEwolf consortium (Centraal Europese wolvenpopulatie, internationale uitwisseling genetische data).

De activiteit van de wolf in Nederland is in deze tussenrapportage gebaseerd op kennis uit de schademeldingen die binnenkomen bij BIJ12, het Wolvenmeldpunt en de actieve monitoring. Ondanks de omvattendheid van deze bronnen, zijn deze niet volledig uitputtend en kan er meer wolvenactiviteit in Nederland aan de orde zijn dan waar wij zicht op hebben.

Voor meer informatie, zie de [website van BIJ12](#).

Overzicht verspreiding Wolf

Wolvenmonitoring 17 februari tot en met 30 april 2022

De kaart geeft de gebieden aan waar in de periode van 17 februari tot en met 30 april 2022 met zekerheid wolven aanwezig waren in Nederland. Via DNA-analyse was het in een aantal gevallen mogelijk om de individuen te achterhalen.

Wanneer u in de online versie van de tussenrapportage op de iconen te klikt, krijgt u meer informatie over de betreffende wolven. Ook is het mogelijk om op de kaart in te zoomen. De betekenis van de iconen is onder de kaart uitgelegd.

In de tabel onder de kaart wordt een overzicht gegeven van de wolven die op dit moment in Nederland gevestigd zijn en van de wolven die afgelopen periode door Nederland trokken.

Bekijk [hier de interactieve kaart](#).

Toelichting en leeswijzer kaart

Op de kaart 'Wolvenmonitoring' zijn vijf typen iconen aangegeven: een gekleurde wolf, een grijze wolf, een witte wolf, een wolvenpoot en een auto.

De gekleurde wolven geven het gebied aan waar de afgelopen periode op basis van DNA-analyse is aangetoond welke wolven (individueën) hier vastgesteld zijn. De gekleurde wolveniconen geven het gebied aan waar wolven officieel gevestigd zijn, volgens de criteria uit het Interprovinciaal Wolvenplan, én waar in de afgelopen periode DNA-sporen zijn aangetroffen. De gevestigde wolven die afgelopen periode middels DNA zijn vastgesteld zijn GW2090f, GW2397m (leefgebied Zuidwest-Drenthe/Zuidoost-Fryslân), GW2363f, GW1889m (Zuidoost-Veluwe) en GW1625m (sinds april weer waargenomen in Limburg na even weg te zijn geweest; eerder leefgebied De Groote Heide). Voor de overige grijs gekleurde wolven geldt dat zij nog geen vast leefgebied hebben gevonden en nog niet langer dan zes maanden in Nederland via DNA aangetoond zijn (GW1924m, GW1954m, GW2540f, GW2541m, GW2603m, GW2664m, GW2665m, GW2668f, GW2669f en GW2670f). Tussen de eerste locatie waar de zwervende wolf via DNA is vastgesteld en (indien aanwezig) de laatste locatie is een stippellijn getrokken, eventueel via de plekken waar het dier nog meer via DNA is vastgesteld. De aangegeven lijn betreft nadrukkelijk niet de daadwerkelijk gelopen route van de wolf.

Het icoon van de witte wolf geeft aan dat er een sterk vermoeden bestaat om welk individu of individuen het gaat, maar hier is geen direct bewijs van. Op deze locatie is de afgelopen periode de aanwezigheid van wolven vastgesteld via zichtwaarnemingen en sporen, maar het individu of individuen konden niet via DNA-analyse vastgesteld worden. Op de Noord-Veluwe bestaat op basis van eerdere individubepalingen een sterk vermoeden dat het om de gevestigde leden van de Noord-Veluwe roedel gaat: het paar GW998f en GW893m en/of hun nakomelingen (afgelopen periode zijn hier de nakomelingen GW2398m, GW2666f en GW2667m aangetoond) en de gevestigde wolvin GW960f (Midden-Veluwe) met mogelijk haar partner (zie tabel en tekst).

N.B. Op de kaart zijn niet alle wolvenwaarnemingen binnen de bekende territoria van de wolven weergegeven. Deze wolvenwaarnemingen zijn, binnen de betreffende gebieden, samengevat in één gekleurd wolvenicoon.

De locaties met een wolvenpoot geven de gebieden aan waar overige zekere wolfwaarnemingen gedaan zijn, zoals zichtwaarnemingen en wildcamerbeelden, maar waar het individu niet met zekerheid aan te duiden is. Voor een individubepaling is namelijk DNA nodig. Bij de wolvenwaarnemingen aangegeven met een wolvenpoot is geen DNA beschikbaar of nog niet bekend (zoals bij het gevonden karkas bij Ugchelen). Hierdoor kan het individu niet bepaald worden.

De locaties met een auto-icoon geven de locaties aan waar wolven zijn aangereden. Dat was afgelopen kwartaal één keer met wolf GW2379m op de A2.

Tabel gevestigde en zwervende wolven

In onderstaande tabel is weergegeven van welke wolven er op dit moment een vermoeden is dat zij gevestigd zijn in Nederland en waar deze zich (waarschijnlijk) de afgelopen periode bevonden. De gevestigde wolven zijn in de tabel aangeduid als gevestigde wolven. Deze wolven zijn de afgelopen maanden of jaren (meermaals) in Nederland in dezelfde regio aangetoond en verblijven er langer dan zes maanden. Om die reden worden zij als 'gevestigd' aangeduid en wordt er in die regio's onderzoek gedaan naar sporen. In het hoofdstuk 'Monitoring in de provincies' wordt meer toegelicht over deze wolven.

Naast gevestigde wolven zijn er ook wolven die minder dan zes maanden in één regio voorkomen. Deze wolven zijn in de tabel aangegeven als zwervende wolven. Een zwervende wolf heeft nog geen vast leefgebied gevonden en is nog niet langer dan zes maanden in een leefgebied via DNA aangetoond. In het overzicht van de zwervende wolven zijn alleen wolven opgenomen die de afgelopen periode (17 februari tot en met 30 april 2022) via DNA zijn vastgesteld in Nederland.

Tabel 1 Gevestigde en zwervende wolven in Nederland. Van een gevestigde wolf is sprake als deze minimaal 6 maanden in dezelfde regio of hetzelfde gebied via DNA aantoonbaar aanwezig is. Voor zwervende wolven is dat nog niet het geval. GW staat voor Genetische Wolf, gevolgd door een uniek volgnummer, en daarna een m (man) of f (vrouw). Wolven aangeduid met een † zijn omgekomen. Dikgedrukte codes staan voor gevestigde wolven.

Locatie			Wolvenindividuen	Voor het eerst vastgesteld in Nederland:	Vastgesteld via DNA afgelopen periode
Gevestigde wolven in Nederland	Zuidwest-Drenthe & Zuidoost-Fryslân		GW2090f	April 2021	✓
			GW2397m	September 2021	✓
	Veluwe	Noord-Veluwe	GW998f	Mei 2018	-
			GW893m	Januari 2019	-
			GW2088m (nakomeling roedel *)	Februari 2021	-
			GW2087m (nakomeling roedel *)	Maart 2021	-
			GW2398m (nakomeling roedel *)	September 2021	✓
			GW2563m (nakomeling roedel *)	December 2021	-
			GW2667m (nakomeling roedel *)	Maart 2022	✓
			GW2666f (nakomeling roedel *)	April 2022	✓
		Midden-Veluwe	GW960f GW1428m (nakomeling roedel *)	Oktober 2019	-
	December 2019				
	Zuidoost-Veluwe**	GW2363f GW1889m (nakomeling roedel *)	Mei 2021	✓	
September 2020					
Zuidwest-Veluwe	Momenteel geen gevestigd individu***				
De Groote Heide (Noord-Brabant/Limburg)			GW1625m****	Februari 2020	✓
Zwervend in Nederland <i>Afgelopen periode</i>	Verspreid over Nederland		GW1954m	December 2021	✓
			GW1924m	Februari 2022	✓
			GW2664m	Maart 2022	✓
			GW2668f	Maart 2022	✓
			GW2379m †	April 2022	✓
			GW2540f	April 2022	✓
			GW2541m	April 2022	✓
			GW2603m	April 2022	✓
			GW2665m	April 2022	✓
			GW2669f	April 2022	✓
			GW2670f	April 2022	✓

* Nakomeling van de Noord-Veluwe roedel (GW998f x GW893m), geboren in de periode 2019-2021 en aangetoond met DNA. Voor deze nakomelingen geldt dat zij nog kunnen optrekken met de ouderlijke Noord-Veluwe roedel of (vanaf ongeveer het 2^e levensjaar) op zoek zijn naar een eigen territorium. Dit kan zich in de buurt van de ouderlijke roedel bevinden (waaronder elders op de Veluwe) of verder weg.

*** Wolf GW2363f en GW1889m zijn weergegeven als gevestigd omdat zij langer dan zes maanden op de Veluwe aanwezig zijn. Deze wolven zijn echter nog niet langer dan zes maanden op de Zuidoost-Veluwe via DNA aangetoond; de eerste DNA-sporen zijn begin januari in dit gebied gevonden.*

**** De laatste bekende gevestigde wolf in deze regio betrof wolf GW1490m. Deze wolf is op 1 oktober 2021 in de omgeving van Stroe dood(geschoten) gevonden.*

***** Deze wolf GW1625m werd in februari 2020 voor het eerst in Nederland vastgesteld en bezette tot begin 2022 een territorium op De Groote Heide (Noord-Brabant/Limburg). In januari 2022 heeft de wolf echter zijn territorium verlaten om richting Duitsland te trekken. De wolf is daar enkele keren waargenomen, vanaf eind april zijn er weer sporen in Nederland aangetroffen (Noord-Limburg). Het is onduidelijk of GW1625m zijn voormalige territorium op De Groote Heide opnieuw inneemt.*

Monitoring in provincies

In Nederland kennen we zowel gevestigde als zwervende wolven. Op deze pagina geven we eerst een overzicht van de activiteit van gevestigde wolven, daarna van zwervende wolven die ons land aandoen.

Gevestigde wolven

Hieronder wordt toegelicht welke wolven er waar in Nederland gevestigd zijn en wat de afgelopen periode hun activiteiten zijn geweest.

Zuidwest-Drenthe & Zuidoost-Fryslân

Het wolvenpaar in de regio Zuidwest-Drenthe en Zuidoost-Fryslân (GW2397m en GW2090f) is net als in de vorige periode weer vastgesteld. Het paar verscheen meerdere keren samen op de wildcamera. Bij een paar verschillende schademeldingen werd bij enkele dode schapen van beide wolven een DNA-profiel vastgesteld. Dit duidt erop dat er nog steeds samen gegeten wordt en dat het paar in de afgelopen periode nog steeds een territorium deelt.

In het gebied waar de meeste activiteiten waargenomen zijn, vindt sinds dit voorjaar onderzoek naar sporen plaats om de randen van het leefgebied te bepalen. Dit is conform het [Monitoringsplan](#) de gebruikelijke werkwijze om van de (in dit geval relatief nieuw) gevestigde wolven zicht te krijgen op hoe zij hun territorium gebruiken en of er welpen zijn geboren. Van het reeds bekende kerngebied is geen DNA meer verzameld voor analyse om verstoring zo veel mogelijk te beperken. Wel komen uit dit gebied regelmatig camerabeelden van één of beide wolven.

Veluwe

In de afgelopen periode is minder intensief naar sporen van wolven gezocht in de bekende territoria op de Noord- en Midden-Veluwe om verstoring in het voorjaar/paarperiode zoveel mogelijk te beperken. De gevestigde dieren, GW998f, GW893m (Noord-Veluwe) en GW960f (Midden-Veluwe), zijn dan ook niet genetisch vastgesteld. In de regio's waar deze wolven gevestigd zijn, zijn wel veel andere sporen van de wolven waargenomen. Zo is verspreid over het territorium van de Noord-Veluwe activiteit van meerdere wolven bekend via camerabeelden. Het hoogste aantal wolven op camerabeeld in de afgelopen periode is vijf individuen. Dit kan het ouderpaar zijn en/of de nakomelingen van afgelopen jaren. Op de Noord-Veluwe zijn afgelopen periode weer twee, nog niet eerder geïdentificeerde, nakomelingen van de roedel vastgesteld op basis van DNA van keutels (GW2666f en GW2667m). Het is niet bekend in welk jaar deze geboren zijn.

Op de Veluwe loopt een wolf waarbij de reflectie in één oog mist. Het dier is daardoor goed herkenbaar. Dit dier is in een eerdere periode waargenomen in het noorden van de Noord-Veluwe en is afgelopen periode op camera waargenomen op de Midden-Veluwe.

Op de Midden-Veluwe is op basis van verschillende camerabeelden de aanwezigheid van een territoriaal wolvenpaar waargenomen. Het vermoeden dat de wolven een paar vormen, is gebaseerd op het verschil in lichaamsgrootte van de wolven, wat goed te zien is als ze samen voor de camera's lopen. De verwachting is dat het zeer waarschijnlijk om de wolvin GW960f gaat die sinds 2019 in dit gebied aanwezig is. Haar partner is mogelijk een nakomeling van de Noord-Veluwe roedel: GW1428m (geboren in 2019). In dit gebied worden ook regelmatig groepjes van meer dan twee wolven op camera waargenomen. Dit zijn dieren die mogelijk behoren tot de Noord-Veluwe roedel. De exacte grenzen tussen de territoria van de Noord-Veluwe en Midden-Veluwe zijn momenteel niet bekend.

Naast de Noord- en Midden-Veluwe is er ook op de Zuidoost-Veluwe zeer waarschijnlijk een wolvenpaar aanwezig. Dit op basis van camerabeelden. Aan de hand van camerabeelden kunnen de betreffende individuen echter niet achterhaald worden. Mogelijk gaat het om de individuen

GW1889m en GW2363f die de afgelopen periode op de Zuidoost-Veluwe zijn aangetoond via DNA-materiaal in uitwerpselen. De wolf GW1889m (een nakomeling van het Noord-Veluwe roedel en geboren in 2019 of 2020) en de wolvin GW2363f zijn beiden al voor een langere periode constant in het zuiden van de Veluwe aanwezig. Hun DNA is begin januari 2022 voor het eerst op de Zuidoost-Veluwe aangetoond.

Naast dit vermoedelijke paar is nog een andere mannelijke wolf via DNA van een gedood edelhert aangetoond op de Zuidoost-Veluwe. Het gaat om een nakomeling van het Noord-Veluwe roedel (geboren in 2019, 2020 of 2021) en betreft GW2398m. GW2398m is sinds september 2021 op verschillende locaties op de Veluwe via DNA aangetoond, zowel in het uiterste noorden van de Veluwe als nu in het zuidoostelijke deel. Deze wolf heeft een aanrijding met een auto in december 2021 overleefd en heeft, zoals uit de meest recente waarnemingen van deze wolf blijkt, er geen levensbedreigende schade aan over gehouden.

Op Park De Hoge Veluwe vindt geen monitoring vanuit het Wolvenmeldpunt plaats, maar is er mogelijk ook activiteit van een wolf. Er is in de afgelopen periode meermaals een wolf waargenomen op bijvoorbeeld camerabeelden van bezoekers. Er is vanuit de landelijk georganiseerde monitoring geen DNA verzameld en daardoor geen individubepaling beschikbaar.

Op de Zuidwest-Veluwe zijn de afgelopen periode enkele waarnemingen van steeds één wolf op camerabeelden te zien. Er is geen DNA verzameld waardoor geen individubepaling beschikbaar is.

Ten prooi gevallen edelhert

Steeds vaker worden in Nederland wilde hoefdieren gevonden die ten prooi zijn gevallen aan de wolf. Anders dan bij grote katachtigen als tijger en leeuw, gaan wolven in hun leefgebied bij voorkeur op zoek naar gemakkelijk te bemachtigen en ongevaarlijke prooien. In die zin zijn wolven opportunistisch en risicomijdend. Wolven proberen vaak een prooi uit te putten door het over lange afstand te laten rennen. Daarnaast vallen dieren die onervaren, oud of ziek zijn of die niet hun natuurlijke vluchtgedrag vertonen eerder ten prooi aan wolven dan gezonde, volwassen dieren.

Wolven selecteren hun prooi op afwijkingen om het risico voor zichzelf te verkleinen. Zo benaderen wolven een groep herten en proberen die in beweging te brengen. Terwijl de herten rondrennen 'screenen' de wolven of ze een individu zien dat afwijkt en wat dus eventueel zonder al te veel risico gepakt kan worden.

Ook op de Veluwe is dit inmiddels gezien. De roedel van de Noord-Veluwe bestaat uit meerdere individuen die als groep jagen. Eind van de winter werd een gedood edelhert gevonden met een groot gewei. Dergelijke herten zijn, wanneer ze fit zijn, over het algemeen goed in staat om wolven van zich af te schudden. Uit DNA bleek dat er meerdere wolven van de roedel van de Noord-Veluwe van het hert gegeten hebben. Bij het veldonderzoek aan het dode hert bleek ook waarom het door de wolven is gedood. Het dier had een hoefafwijking. Daar zal het dier zelf misschien niet veel last van hebben gehad, maar het zal de wolven wel zijn opgefallen omdat het ongetwijfeld minder soepel kon lopen. Doordat wolven juist de afwijkende dieren bejagen houden ze de prooipopulatie vitaal.

Aanduiding hoefafwijking van het edelhert dat ten prooi is gevallen aan de roedel op de Noord-Veluwe (foto: H. Jansman, WENR)

Aangegeten hert met de hoofafwijking op de Veluwe (foto: H. Jansman, WENR)

Noord-Brabant & Limburg

In de vorige tussenrapportage werd gemeld dat de gevestigde mannelijke wolf van Alpiene origine, GW1625m, naar Duitsland was vertrokken. Eind april is het dier echter opnieuw in Nederland vastgesteld. In Limburg is aan de hand van DNA-analyse van gebeten schapen de aanwezigheid van deze wolf vastgesteld. Bij zijn bewegingen door Duitsland is het dier gevolgd aan de hand van DNA-sporen. Vanuit het internationale CEwolf consortium kon dan ook aangegeven worden dat het dier begin 2022 meerdere keren in Noordrijn-Westfalen en in Rijnland-Palts is geweest. Hoewel het niet vaak voorkomt, is het niet uitzonderlijk dat een individu het territorium verlaat en het is ook niet uitzonderlijk dat het dier er na verloop van tijd weer terugkeert. Individu gerichte monitoring (middels DNA-analyses) maakt dergelijk rondtrekkend gedrag inzichtelijk. Wat de reden was voor deze wolf om te vertrekken en weer terug te keren naar Nederland is onduidelijk. Mogelijk was deze wolf op zoek naar een partner.

Zwervende wolven

De afgelopen perioden zijn er elf, deels voor Nederland nieuwe, individuen via DNA-analyse aangetoond die nog niet (voor tenminste zes maanden) aanwezig zijn in één bepaald leefgebied in Nederland. Het zijn zwervende wolven en zijn weergegeven in **Tabel 1 Gevestigde en zwervende wolven**. Eén van de elf individuen betrof de op de A2 aangereden wolf (zie toelichting onder 'Overig wolvennieuws'). De andere tien individuen zijn hieronder beschreven. Het is niet bekend of deze wolven voor een langere periode in Nederland blijven (en in welk gebied) of dat zij weer Nederland uittrekken of uitgetrokken zijn.

GW1924m

Een jonge wolf van de Vlaamse roedel (geboren in 2020) werd eind februari vastgesteld in Zuidoost-Gelderland. Tijdens zijn doortocht is deze wolf eind februari door de bebouwde kom van Heumen gelopen en heeft daar een keutel achtergelaten, waarop DNA-onderzoek is gedaan. Begin

maart werd deze wolf opnieuw vastgesteld op basis DNA-afname bij een gebeten schaap verder in (noord)oostelijke richting.

De aanwezigheid van deze wolf, is door het CEwolf consortium en het Vlaamse Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) ook verschillende keren buiten Nederland vastgesteld het afgelopen jaar. INBO geeft aan dat het dier in de periode januari-februari 2022 al een uitstap heeft gemaakt richting de Eifel (Duitsland) en Hoge venen (België), om vervolgens eind februari weer in het ouderlijk territorium in België terug te keren. Eind februari en begin maart is het dier in Nederland vastgesteld, in de regio van Dieren (Gelderland). Vervolgens wordt het dier tussen 8 en 11 maart weer vastgesteld in Duitsland, ten noordoosten van de Dollard. Medio maart is het dier zuidelijker vastgesteld, in de regio Osnabrück. Kortom dit dier laat goed zien hoe mobiel jonge wolven zijn en welke afstanden ze daarbij afleggen. Daarnaast blijkt de meerwaarde van individugerichte monitoring en internationale samenwerking om dit in beeld te krijgen.

GW1954m

In West-Brabant was lange tijd een wolf aanwezig die zowel in Nederland als België actief was in een grensoverschrijdend leefgebied (GW1954m). Het betreft een jonge wolf van het Vlaamse roedel (geboren in 2020). Deze wolf is in medio december 2021 voor het eerst in Nederland aangetoond en tot nu toe voor het laatst op 18 maart 2022 in Zeeland via DNA bij een schadegeval. In de daaropvolgende periode is dit individu niet meer waargenomen.

GW2541m

Medio april werd in totaal zes keer respectievelijk in Noord-Overijssel, Zuid-Drenthe en Zuid-Fryslân bij gebeten landbouwhuisdieren het DNA aangetroffen van wolf GW2541m. Ook in de Noordoostpolder (Flevoland) is in deze periode wolvenschade aan landbouwhuisdier(en) gemeld; het individu kon echter niet achterhaald worden. Mogelijk dat het – gezien de periode – ook GW2541m betreft. In dezelfde periode werden ook elders in de Noordoostpolder zichtwaarnemingen van een wolf gedaan, waarschijnlijk gaat het om hetzelfde individu. Deze wolf is eerder in Nedersaksen (Duitsland) waargenomen. Het is onbekend wat het ouderlijk roedel is.

GW2664m

In maart trok GW2664m in noordelijke richting via Overijssel, Drenthe en Fryslân door ons land. Het dier werd in totaal vier keer vastgesteld op basis van DNA bij gebeten schapen. De wolf is een nakomeling van de Barnstorf roedel in Nedersaksen (Duitsland). Het geboortjaar is onbekend. In april is dit dier niet meer in Nederland vastgesteld.

GW2665m

In april trok GW2665m vanuit Fryslân in oostelijke richting door Drenthe. Het dier werd vijf keer vastgesteld op basis van DNA bij gedode schapen. Begin april is de wolf vastgesteld nabij het reeds gevestigde wolvenpaar in Zuidwest-Drenthe/Zuidoost-Fryslân (GW2397m en GW2090f). Vervolgens trok de wolf in oostelijke richting verder door Drenthe. In Midden-Drenthe is het opmerkelijk dat het DNA van deze wolf samen met het DNA van een andere – onbekende – wolf is aangetroffen op eenzelfde gedood schaap. Deze wolf is een nakomeling van de Barnstorf roedel in Nedersaksen (Duitsland). Het geboortjaar is onbekend.

GW2668f

Medio maart werd nabij Doornspijk, ten noorden van de Veluwe (Gelderland) bij een gebeten schaap één keer het DNA vastgesteld van de wolvin GW2668f. Het is onbekend wat het ouderlijk roedel is. De aanwezigheid van deze wolf is daarna in april niet opnieuw in Nederland vastgesteld.

GW2669f

Begin april werden in Noordwest-Gelderland schapen gebeten. Daarnaast werd een paar dagen later een dode ree gevonden in het zuidoosten van Noord-Holland. DNA-analyse wees uit dat het om de wolvin GW2669fging. Gezien de regio en het tijdstip kan het mogelijk om de wolf gaan die ook in Amersfoort en Maartensdijk (Utrecht) is waargenomen.

GW2540f

Eind april werd in Overijssel en Gelderland bij gebeten schapen twee keer het DNA van wolf GW2540f vastgesteld. Deze wolvin is afkomstig uit een roedel in Nedersaksen en is in Duitsland in november 2021 voor het eerst vastgesteld op basis van DNA via een keutel. Opmerkelijk is dat de

vader van de wolf afkomstig is van de zuidelijk gelegen (Frans-Italiaanse) Alpiene populatie en de moeder van de Centraal Europese populatie (Duitsland). Dit is vrij zeldzaam, een vermenging van twee deelpopulaties wordt pas recent in Duitsland af en toe waargenomen.

GW2603m

Begin april werd in Zuidoost-Groningen bij een gebeten schaap het DNA van GW2603m vastgesteld. Deze wolf is één keer in afgelopen periode via DNA aangetoond in Nederland. Vervolgens is de wolf doorgetrokken naar Duitsland, aangezien uit informatie van het CEwolf consortium blijkt dat deze wolf omgekomen is bij een aanrijding op 17 april 2022 in Nedersaksen (Duitsland).

GW2670f

Eind april werden verspreid over enkele dagen in Noord-Drenthe en Midden-Groningen op drie locaties schapen gebeten. DNA toonde aan dat het om de wolvin GW2670f ging. Het is onbekend wat het ouderlijk roedel is.

Afhandeling schade door BIJ12

In de periode 17 februari tot en met 30 april 2022 zijn 59 meldingen van vermoedelijke wolvenschade aan landbouwhuisdieren binnengekomen bij BIJ12.

Eén van deze meldingen is niet verder onderzocht. Tijdens de eerste beoordeling van deze melding werd aan de hand van toegestuurde foto's en een omschrijving van de situatie al duidelijk dat het niet om schade door een wolf ging. Bij de overige 58 meldingen is wel nader onderzocht of er sprake was van een wolf.

Bij twee meldingen kon geen DNA meer worden afgenomen. Deze meldingen zijn nog in behandeling voor een nadere beoordeling door BIJ12, de schadeveroorzakende diersoort wordt op een later moment beoordeeld en bekend gemaakt. Bij de andere 56 meldingen was DNA-afname tijdens het veldbezoek wel mogelijk.

Bij 52 van de 56 gevallen gaf de DNA-analyse als uitslag dat het om wolvenschade ging. Eén keer werd het DNA van hond aangetoond. In de drie overige gevallen gaf de analyse geen resultaat. Deze meldingen zijn nader beoordeeld op basis van veldbezoek, locatie en schadebeeld.

Twee van deze meldingen zijn toegeschreven aan wolf. Bij de andere melding is na de beoordeling door de consultant aan vos toegeschreven. De actuele cijfers van schademeldingen zijn terug te vinden op bij12.nl/wolf.

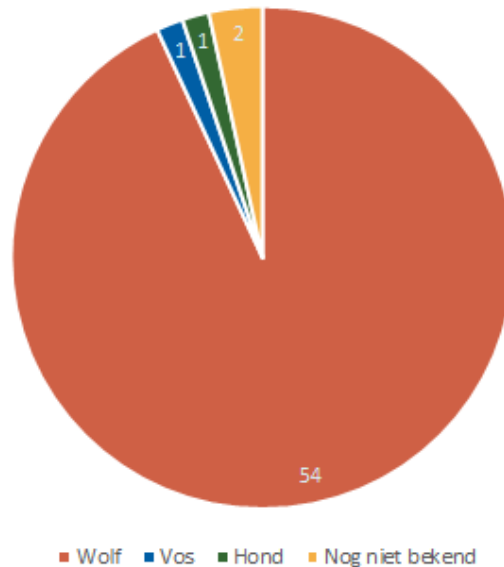
Overzicht van schademeldingen bij BIJ12 en daaruit volgende resultaten 17 februari tot en met 30 april 2022

Binnengekomen schademeldingen van vermoedelijke wolvenschade	59
Bij eerste beoordeling beoordeeld als niet veroorzaakt door wolf	1
Veldbezoek taxateurs en DNA-afname bij vermoedelijke wolvenschade	56
Bevestigde schade veroorzaakt door wolf	54
Bevestigde schade veroorzaakt door hond, vos of onbekend	2

Verdeling schadeveroorzakende diersoorten

17 februari - 30 april 2022

Dit betreft alleen de bij BIJ12 binnengekomen meldingen waar op voorhand wolf niet kon worden uitgesloten

Het diagram geeft alleen een beeld van de bij BIJ12 binnengekomen schademeldingen die nader werden onderzocht in de periode van 17 februari tot en met 30 april 2022. Dit zijn meldingen waarbij het vermoeden bestaat dat een wolf de schade zou hebben veroorzaakt. [Bekijk hier de interactieve weergave.](#)

Groningen

BIJ12 ontving deze periode vijf vermoedelijke wolvenschademeldingen uit Groningen. DNA-analyse heeft uitgewezen dat het in vier gevallen wolvenschade betrof. Bij de overige melding ging het om vossenschade.

Drenthe

Elf meldingen van vermoedelijke wolvenschade kwamen uit Drenthe. Bij alle elf gevallen bleek uit de DNA-analyse dat het inderdaad wolvenschade betrof.

Fryslân

Uit Fryslân kwamen zestien meldingen van vermoedelijke wolvenschade binnen in deze periode. Bij alle meldingen bleek uit de DNA-analyse dat het om wolvenschade ging.

Flevoland

In de periode 17 februari tot en met 30 april 2022 is één melding van vermoedelijke wolvenschade uit Flevoland bij BIJ12 gemeld. Bij de DNA-analyse kon worden aangetoond dat het om een wolf ging.

Overijssel

Uit Overijssel ontving BIJ12 zeven meldingen van vermoedelijke wolvenschade. Bij zes van de meldingen is bij de DNA-analyse wolf aangetoond. Van de overige melding gaf de DNA-analyse geen resultaat. Bij deze melding is aan de hand van het veldbezoek en het schadebeeld beoordeeld dat wolf niet uit te sluiten is.

Gelderland

In deze periode kwamen acht meldingen van vermoedelijke wolvenschade uit Gelderland. Bij alle acht meldingen bleek de schade veroorzaakt door een wolf.

Utrecht

Twee vermoedelijke wolvenschademeldingen kwamen deze periode uit Utrecht. Bij één van deze meldingen is bij de DNA-analyse aangetoond dat de schade veroorzaakt was door een hond. Bij de andere melding gaf DNA-analyse geen resultaat. Deze melding is afgehandeld aan de hand van het veldbezoek, locatie en schadebeeld. Hieruit is beoordeeld dat de schade is veroorzaakt door wolf.

Noord-Brabant

In de periode 17 februari tot en met 30 april 2022 zijn twee meldingen vermoedelijke wolvenschade bij BIJ12 binnengekomen. Bij één van deze meldingen is het DNA van een wolf aangetoond. Bij de andere melding was DNA-afname niet meer mogelijk en is nog in behandeling voor een nadere beoordeling door BIJ12. De schadeveroorzakende diersoort wordt op een later moment beoordeeld en bekend gemaakt.

Limburg

Vier vermoedelijke wolvenschademeldingen kwamen deze periode uit Limburg. Tijdens de DNA-analyse is bij drie van deze meldingen het DNA van een wolf aangetoond. Bij één melding was DNA-afname niet meer mogelijk en is nog in behandeling voor een nadere beoordeling door BIJ12. De schadeveroorzakende diersoort wordt op een later moment beoordeeld en bekend gemaakt.

Zeeland

Uit Zeeland zijn twee meldingen bij BIJ12 gedaan. Bij beide meldingen is het DNA van een wolf aangetroffen.

Overige provincies

In de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland zijn in de periode 17 februari tot en met 30 april 2022 geen meldingen van vermoedelijke wolvenschade binnengekomen.

Lees hier [de nieuwe folder van BIJ12](#) met 'Vragen en antwoorden' bij schade door de wolf aan landbouwhuisdieren. In deze flyer leest u wat u moet doen als u één of meerdere landbouwhuisdieren dood of gewond aantreft en krijgt u antwoord op veelgestelde vragen.

Overig nieuws provincies

Meer noodsets in provincie Gelderland

Op 8 juni hebben Provinciale Staten van Gelderland een motie aangenomen waarin zij het college van Gedeputeerde Staten oproepen om Gelderse dierhouders voorlopig te faciliteren met uitbreiding van het aantal provinciale noodsets wolfwerende hekken. Dit is een aanvulling op de bestaande subsidiemogelijkheden voor preventie binnen het vastgestelde wolvenleefgebieden en de bestaande calamiteitenregeling daarbuiten. Kenmerkend is dat de sets in beheer worden gebracht bij dierhouders in die gebieden waar calamiteiten zijn gemeld of worden verwacht.

Kuddebeschermingshonden nu ook in provincie Limburg

In het Nationaal Park De Meinweg zijn twee kuddebeschermingshonden ingezet om het vee te beschermen tegen aanvallen van roofdieren zoals de wolf. Dit wordt uitgevoerd door Project Bescherm je Vee Limburg. Dit project is een samenwerking van ARK Natuurontwikkeling, Van Bommel Faunawerk en Canine Efficiency, met steun van de Provincie Limburg. De begeleiding van de herders en honden wordt gedaan door Canine Efficiency van Raymond Dorgelo.

Vanuit de provincie Limburg is begin dit jaar ook een pilot gestart met Canine Efficiency waarbij een flexibele inzet van kuddebeschermingshonden wordt toegepast. Op deze manier willen we meer inzicht krijgen in de effectiviteit van kuddebeschermingshonden als preventieve maatregel tegen de wolf.

Wolf gezien in Amersfoort en op de Utrechtse Heuvelrug

Begin april werd er, na de eerste meldingen in 2018, weer een wolf gezien in de provincie Utrecht. Dit is bijzonder omdat de provincie Utrecht nog nauwelijks door wolven is bezocht, en omdat het de eerste keer sinds de terugkeer van de wolf in 2015 is dat er één in een stad is gemeld. Op 6 april werd de wolf namelijk in Amersfoort gezien. Het lijkt erop dat de wolf na drie dagen de provincie Utrecht weer heeft verlaten. Tijdens die periode is op de Utrechtse Heuvelrug waarschijnlijk een ree ten prooi gevallen aan de wolf. Dit vermoeden bestaat omdat er een wolf op beeld is vastgelegd naast de gevonden ree. DNA-analyse kon dit alleen niet bevestigen. Ook is een landbouwhuisdier aangevallen door een wolf. In diezelfde periode is er ook een wolf via DNA vastgesteld in Noordwest-Gelderland en het zuidoosten van Noord-Holland. Het betrof de wolvin GW2669f die vanuit de Veluwe richting het westen trok. Gezien de periode en regio is het mogelijk dat het GW2669f betrof die de provincie Utrecht heeft aangedaan.

Omdat de provincie Utrecht verwacht dat wolven zich op den duur vaker zullen laten zien en misschien zelfs zullen vestigen, vindt de provincie het noodzakelijk om vee-beschermende maatregelen te stimuleren. Op dit moment is de provincie Utrecht daarom aan het inventariseren of, en zo ja hoe, een subsidieregeling voor aanschaf van wolf-werende maatregelen zoals rasters, opgesteld kan worden.

Wolven in het zicht van stedelijke gebieden

De wolf komt steeds vaker in zicht in het landelijke gebied, maar nu ook vaker in meer stedelijk gebied. Dat is op zichzelf verklaarbaar door de toenemende populatie (zwervende) wolven en geen reden tot zorgen. Dat zwervende wolven daarbij ook door meer bewoonde gebieden lopen is een logisch gevolg. De gedane waarnemingen gedurende afgelopen periode illustreren dit door meldingen, foto's en filmpjes van wolven in Amersfoort, Nunspeet (viaduct bij de A28), Heumen en Velp. Wat daarbij vooral wordt waargenomen is dat deze wolven door de straten of buurt lopen en zich niet agressief gedragen.

Lees hier meer over wat u moet doen als u een wolf tegen komt:

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/diersoorten/wolf/wolf-en-mens/#wat-moet-ik-doen>.

Eerste wolf in Noord-Holland

Op 6 april 2022 vond een wandelaar een dode ree in het Hilversumse deel van het Goois Natuurreservaat. Na DNA-onderzoek bleek dat het ree is gedood door een wolf. De vondst van het ree werd in ongeveer dezelfde periode gedaan als de zichtwaarnemingen van een wolf in de provincie Utrecht. Het is de eerste keer sinds de terugkeer van de wolf in Nederland dat er bewijs is van de aanwezigheid van een wolf in de provincie Noord-Holland. Hierbij is Noord-Holland de elfde provincie waarvan we weten dat er een wolf op bezoek is geweest. Na deze vondst zijn geen andere sporen of waarnemingen bekend van deze wolf. De kans is dus groot dat het hier gaat om een dier dat op doortocht was.

De provincie trekt gezamenlijk op met de natuurbeheerders en de Zoogdiervereniging (vanuit de landelijk georganiseerde monitoring) om het gebied te monitoren. Via de nieuwsberichten die op de website van de provincie Noord-Holland zijn geplaatst na de uitslag van de DNA-analyse, worden inwoners daarom gevraagd signaleringen van wolven door te geven aan het Wolvenmeldpunt.

Wolf actief in Flevoland

In de provincie Flevoland is de afgelopen periode een wolf gezien. Het dier is vooral actief in de Noordoostpolder en aansluitend in Zuid-Fryslân. In de regio zijn inmiddels ook enkele schapen aangevallen. Onderzoek van DNA dat is afgenomen bij deze schapen heeft uitgewezen dat het inderdaad om een wolf gaat.

Mobiele wolfwerende noodrasters

Provincie Flevoland heeft enkele mobiele wolfwerende noodrasters beschikbaar die tijdelijk kunnen worden ingezet. Dit geldt voor gebieden waar een zwervende wolf actief is en waar gedurende een aantal dagen achter elkaar op dezelfde plekken vee wordt aangevallen. Het gaat om verplaatsbare afrasteringen die uit lichte paaltjes en een gaasraster met stroomdraden bestaan. Deze zijn aangesloten op een schrikdraadklok. In totaal zijn er 5 sets van dergelijke mobiele noodrasters beschikbaar voor veehouders.

Rasters beschikbaar voor veehouders

Veehouders in de provincie Flevoland waarvan schapen door een (mogelijke) wolf zijn aangevallen, en waar de kans op herhaling groot is, kunnen - net als bij een aantal andere provincies - bij de provincie Flevoland een beroep doen op de mobiele wolfwerende noodrasters. Deze kunnen dan tijdelijk worden ingezet totdat acute dreiging op herhaaldelijke aanvallen op die betreffende plek voorbij is. Daarna kunnen ze elders weer worden ingezet. Gezien de beperkte beschikbaarheid van het aantal sets aan mobiele noodrasters, zal telkens worden gekeken hoe deze op de meest effectieve wijze kunnen worden aangewend. Vorige week zijn dergelijke mobiele rasters geplaatst in het Kuinderbos, ter bescherming van de schaapskudde die daar aanwezig is en inmiddels bezoek heeft gehad van de wolf.

Aanmelden voor raster

Wilt u graag gebruik maken van een tijdelijk mobiel noodraster omdat een wolf uw schapen of ander vee heeft aangevallen? Dan kan dat door dat aan te geven via ons mailadres:

wolf@flevoland.nl.

Dode wolf onder verdachte omstandigheden gevonden in Ugchelen

Handhavers hebben eind februari op de Veluwe een dode wolf gevonden. Het dier is onder verdachte omstandigheden aangetroffen in de bossen bij Ugchelen. Het is nog niet duidelijk hoe de wolf om het leven is gekomen, menselijke betrokkenheid kan daarbij niet worden uitgesloten.

Mogelijk leefgebied van een wolf

Het gaat om een karkas van een wolf, zo blijkt uit onderzoek. Het karkas is eind februari van dit jaar gevonden en was in verregaande staat van ontbinding. Het is nog niet bekend welk dier het is; DNA-uitslagen volgen nog. In verband met het lopende onderzoek is eerder geen informatie gedeeld.

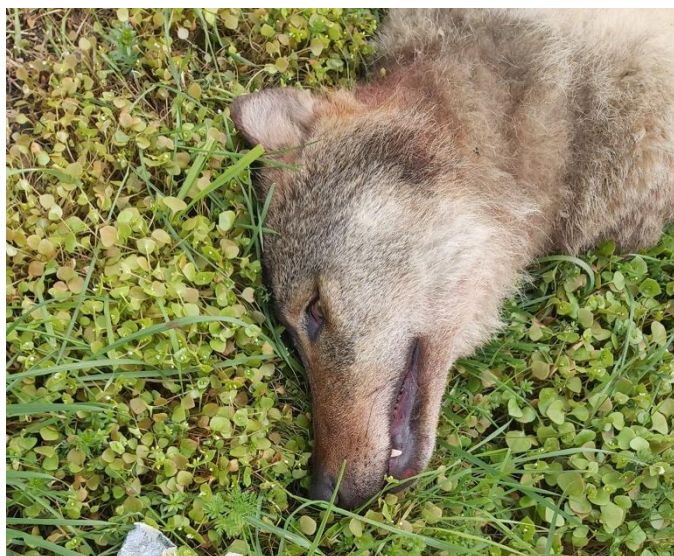
Strafbaar

De wolf is een strikt beschermde diersoort. Het doden van een wolf is niet toegestaan en strafbaar. Provincie Gelderland houdt in relatie tot de Wet natuurbescherming in haar provincie hier toezicht op. Daar valt ook de bescherming van wilde dieren onder. Dit is de tweede keer binnen een jaar dat er een wolf is gevonden die onder verdachte omstandigheden om het leven is gekomen. Er zijn geen aanwijzingen dat er een verband is tussen deze wolf en de dode wolf die eerder in oktober 2021 gevonden is in Stroe.

Bij toezicht in het buitengebied werken de toezichthouders van de provincie nauw samen met de andere partners van het samenwerkingsprogramma groene handhaving. Dat zijn onder andere terreinbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen, politie en marechaussee.

Aangereden Wolf A2 Nederweert

In de nacht van 8 op 9 april is in de provincie Limburg op de A2 bij Nederweert een dode wolf gevonden. De wolf is veterinaire onderzocht door het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) van Universiteit Utrecht en Wageningen Environmental Research (WENR) heeft de dierecologische sectie uitgevoerd. Het bleek om een jong mannetje te gaan van 36 kg. Het dier was in goede conditie en er zijn tijdens het nader onderzoek geen onderliggende ziekten aangetroffen. Op basis van DNA kon INBO, het onderzoeksinstituut dat zich bezighoudt met de monitoring van wolven in Vlaanderen, bevestigen dat het een jong was van de Hechtel-Eksel roedel in Vlaanderen. Het gaat om wolf GW2379m. In drie maanden tijd zijn drie jonge wolven van de Vlaamse roedel rondom Eindhoven en Weert op snelwegen doodgereden. Dit laat zien hoe gevaarlijk verkeer is voor met name nog onervaren jonge wolven die op zoek zijn naar een eigen territorium.

Dode wolf op de A2 bij Nederweert

Wolvin doodgereden op de A50 bij Apeldoorn-Noord

In de provincie Gelderland is, in de nacht van zondag 5 op maandag 6 juni, een wolf doodgereden op de A50. Het dier werd gevonden ter hoogte van Apeldoorn-Noord.

De wolvin werd, na een ontvangen politiemelding, door Rijkswaterstaat van de A50 gehaald en door Stichting Wildaanrijdingen Nederland (SWN) geborgen. Het dier is vervolgens overgebracht naar het [Dutch Wildlife Health Centre](#) (DWHC) van Universiteit Utrecht.

Uit de eerste sectie blijkt dat het om een jonge wolvin gaat die in goede conditie verkeerde en niet zogend was. Of het gaat om een jong van de Noord-Veluwse roedel of een andere (zwervende) wolvin is nog niet bekend. Verder onderzoek naar de identiteit van de wolvin moet hierover meer duidelijkheid geven.

Autopsie

DWHC verricht verdere sectie op het dier en voert een veterinair onderzoek uit. [Wageningen Environmental Research](#) (WENR) verricht het dierecologisch onderzoek. Hierbij wordt onder meer de leeftijd, maaginhoud en conditie in kaart gebracht. Dit is onderdeel van de afspraken in het [Interprovinciaal Wolvenplan](#). Daarin staat hoe we omgaan met de wolf en hoe aanrijdingen met wolven worden afgehandeld.

Het is op dit moment nog niet bekend wanneer het volledige onderzoek kan worden afgerond.

De wolvin is voor verder onderzoek overgebracht naar Utrecht (fotograaf: Marielle van Uitert)